

TÜRKİYE’DE KIDEM TAZMİNATI HAKKI NASIL ORTAYA ÇIKTI?

31 Temmuz 2026

Yıldırım Koç

Kıdem tazminatı işçiler açısından çok önemli bir haktır. Kıdem tazminatı hakkının ortaya çıkışında ve gelişiminde bazı dönüm noktaları genellikle bilinmemektedir.

İnhisarlar İdaresinde İşten Çıkış Tazminatı (1932)

Kıdem tazminatının ortaya çıkışına ilişkin çalışmalarda 1936 yılında kabul edilen ve 1937 yılında yürürlüğe giren 3008 sayılı İş Kanunu milat kabul ediliyor. Halbuki ondan önce kabul edilen bazı düzenlemeler vardır.

24 Mart 1932 gün ve 1935 sayılı Devlet Tarafından İdare Olunan İnhisarlar Memur ve Müstahdemlerinden Vazifelerinden Ayrılanlara Verilecek Tazminata Dair Kanun ile işten çıkarılan memur ve müstahdemlere, hizmet müddeti iki seneye kadar olanlara bir aylık ücretleri, hizmet müddeti iki seneden fazla olanlara bir aylık ve iki yıldan sonraki her yıl için aylığın dörtte biri oranında bir tazminat verilmesi öngörüldü.

Sümerbank’ta Terki Hizmet Tazminatı (1933)

Sümerbank işyerlerinde 1933 sonrasında uygulanan Sümerbank Fabrikaları Müstahdemin Usta ve İşçilere Ait Hastalık ve Vefat Yardımı Talimatnamesine göre, işçinin hizmet akdinin belirli koşullarda işçi veya işveren tarafından feshedilmesi veya işçinin emekliye ayrılması durumunda, ilk sene için 30 ve daha sonraki her bir yıl için 10 yevmiye tutarında “terki hizmet tazminatı” ödenmesi öngörülmüyordu. Diğer bir deyişle, mevzuatta yer almayan kıdem tazminatı işyerinde uygulanıyordu.

İş Kanunu ve Noterlik Kanunu

1936 yılında kabul edilen 3008 sayılı İş Kanununda ihbar önelleri 13. maddede düzenlenmişti. Kıdemi beş seneden fazla olan işçiye her bir tam iş senesi için ayrıca onbeş günlük ücret tutarında bir tazminat ödenecekti (kıdem tazminatı).

15 Haziran 1938 gün ve 3456 sayılı Noter Kanunu da kıdem tazminatı ödenmesini öngörüyordu (M.70): “Noter dairesinde iyi surette çalışmış olan katiblere kendilerine isnad olunamayan hastalık vesair sebeplerden dolayı vazifelerinden çıkarılmaları halinde, sekiz yıldan on beş yıla kadar hizmeti olanlara son aldıkları aylık ücretin üç misli, on beş yıldan yirmi yıla kadar hizmeti olanlara dört misli ve yirmi yıldan yirmi beş yıla kadar hizmeti olanlara altı misli ve yirmi beş yıl ve daha fazla hizmeti olanlara da bir senelik ücretleri tutarı ikramiye olarak verilir. Bu hüküm noter katiblerinin ölümü halinde de caridir.”

Basın Kanunu

1938 yılında kabul edilen 3511 sayılı Basın Kanununun 27. maddesi gazetecilere kıdem tazminatı ödenmesini gerektiriyordu. İlgili düzenleme şöyleydi: “Müddeti muayyen olmayan mukaveleler gazete veya mecmuada geçen hizmet müddeti beş sene veya daha az olduğu takdirde bir ay, hizmet müddeti daha fazla olan hallerde iki ay evvel ihbar olunmak şartı ile her iki tarafça fesholunabilir. Mukavele, gazete veya mecmua sahibi tarafından feshedildiği takdirde karşı tarafa ayrıca bir tazminat verilmesi lazımdır. Bu tazminatın miktarı, gazete veya mecmuada geçen her çalışma yılına mukabil bir aylık ücret tutarından eksik olamaz. Ancak, hizmet müddeti ne olursa olsun, verilecek tazminatın yekunu bir senelik ücret tutarını geçemez.”